

El mestre que va prometre el mar

Patrícia Font

Enric Auquer, Laia Costa, Gael Aparicio, Alba Hermoso i Nicolás Calvo

Minoria Absoluta, Lastor Media, Filmax i Mestres Films AIE

Espanya, 2023

DOI: <https://doi.org/10.32093/ambits.vi60504961>

A les generacions actuals, les pel·lícules que tracten de les guerres del segle XX solen tenir un efecte il·lustrador de la història i, en funció de l'habilitat dels guions, poden aclarir molts conceptes i coneixements que massa sovint resulten manipulats i tergiversats pel poder d'alguns mitjans de comunicació.

Cal tenir molta cautela a l'hora de recordar i comunicar fets relacionats amb el temps de la república espanyola i la posterior guerra que es va provocar per l'alçament armat, tot durant la dècada dels anys 30. Es va acabar trencant la convivència entre la gent que vivia als mateixos pobles i, sobretot, es van donar energies a la intolerància ideològica i la llibertat de pensament. I d'aquelles ferides produïdes durant aquesta tràgica pàgina de la història, encara en queden importants seqüel·les, freqüentment presents en la vida de les famílies que estan buscant, amb força pesar i traves legals encara no resoltes, les restes dels seus avantpassats morts -afusellats- en un complex mapa de fosses comunes amagades en carreteres i descampats.

És aquesta circumstància la que mou a l'Ariadna (Laia Costa) a anar a la recerca de les restes del seu besavi, als afores d'un petit poble de la província de Burgos. Amb aquestes intencions, es creua amb el coneixement de la presència del mestre que hi havia al poble durant la república, Antoni Benaiges (Enric Auquer), que havia estat destinat al llogarret l'any 1935. El plantejament dramàtic amaga un component de fort calat emocional, juntament amb l'experiència docent de l'Antoni, que comporta destacats canvis a la concepció que el poble te de la figura del mestre.

El desenvolupament de l'argument ens porta a conèixer les amistats, relacions i desconfiances del mestre amb tota la població, durant la portada a terme d'accions educatives en una escola unitària on hi assisteixen més d'una dotzena d'infants de diferents edats. En aquest aspecte de la seva activitat docent hi destaquen idees trencadores, en formats que ratllen una imaginació i unes formes un tant ingènues, al mateix temps que una ferma aposta per donar fortalesa i confiança a les iniciatives que l'alumnat va elaborant progressivament en referència a la validesa de les seves categories com a persones.

La història barreja les opcions més obertes, pedagògicament constructivistes que el mestre aplica a la seva tasca docent diària, davant de les forces retrògrades de l'àmbit polític i del clergat. Cal no oblidar que en aquells moments eren molt usuals les mostres de conservadorisme, sòlidament arrelat a la població, i que es creaven desconfiances en

base al desconeixement que la gent tenia dels progressos científics, suposadament provinents de l'estranger.

La pel·lícula pot tenir interès educatiu, si es mira amb ulls professionals, i permet valorar la valentia de l'Antoni Benaiges per a portar a terme els seus mètodes originals i trencadors a un grup d'alumnes. El que s'hi explica es manifesta bàsicament de manera exitosa i referma el valor de la individualitat i la confiança que l'alumnat va desenvolupant en referència a les seves possibilitats. Cal destacar l'encarament que el mestre experimenta amb les forces vives del poble que s'oposen a la seva metodologia i com va aconseguir, a força de la seva insistència i ferma convicció, fer-se entendre i acceptar tímidament per una gran majoria.

Però cal no oblidar que tot això succeeix en un període de la pre-guerra i, en conseqüència, només pot exercir la seva feina durant un curs. Al juliol de 1936, Burgos passa a formar part del territori rebel i totes les mostres conservadores i tradicionalistes que havien més o menys callat durant un període de 5 anys, acaben reforçant-se, amb el fort suport de les forces militars que els donaven cobertura. Així hi van apareixent les traïcions, les delacions i el triomf ideològic de la doctrina feixista. Com a conseqüència de tots aquests fets, no cal fer gaire esforç d'imaginació per entendre que els dos bàndols es van acabar enfrontant violentament, rebent-ne les pitjors conseqüències el sector partidari de l'organització progressista i democràtica de la societat.

En la recerca que l'Ariadna va fent de tot el passat que vol desenterrar, fa un apassionant recorregut entre les amistats que havia anat fent el seu besavi, els fets que havia protagonitzat i descobreix interessants testimonis, els quals encara son vius i mantenen una irregular precisió en el record dels fets que està investigant.

Veient el context i l'evolució d'una part dels fets de la pel·lícula que estem comentant, no es pot deixar de banda la similitud amb *La lengua de las mariposas*, de José Luis Cuerda (1999), on també un mestre amb idees innovadores i creatives viu experiències semblants en un poble de la geografia interior d'Espanya. Aquesta pel·lícula és igualment recomanable per raons similars, al marge de les esplèndides interpretacions que hi tenen lloc.

Els testimonis narratius que representen les pel·lícules son instruments fonamentals per a donar a conèixer períodes de la realitat que massa vegades s'han manipulat segons l'interès de les persones o entitats que els transmeten. En el cas que ens ocupa, no estem parlant d'una obra de ficció, sinó que estem davant d'un retall de la història que posa de manifest una realitat, com tantes, que ha acabat formant part del genoma de diverses generacions que hem viscut i crescut a l'estat espanyol des de la segona meitat del segle passat. Només per aquest motiu ja és recomanable la seva contemplació, fet que seria encara més il·lustratiu que una classe o la lectura d'un llibre, donat que la claredat de les imatges i evidència dels fets explicats, pot esdevenir en una nítida descripció que tots els elements que van formar part d'aquell tràgic enfrontament.

Jaume Forn i Rambla